

Udlændinge

Styrelsen

Ukraine(82)

23/3-00

Im. Fln.sekr. 19 J.nr.

22 Marts 2000

Antal bilag Aktnr.

50

Rapport fra fact-finding mission til Ukraine

*Belysning af forholdene for
det jødiske mindretal*

9. - 18. februar 2000

København, marts 2000

Oversigt over fact-finding rapporter
m.v. udgivet i 1999 og 2000:

- *Rapport fra flyvende attaché mission til Georgien,*
februar 1999:1
- *Rapport fra nordisk fact-finding mission til Nairobi,*
Kenya og Middle Shabelle-regionen, Somalia,
april 1999:2
- *Rapport fra fact-finding mission Tjekkiet og Slovakiet,*
april 1999:3
- *Rapport fra flyvende attaché mission*
til Bujumbura Burundi,
juni 1999:4
- *Rapport fra fact-finding mission til Østslavonien,*
oktober 1999:5
- *Rapport fra flyvende attaché mission til Bujumbura, Burundi og Kinshasa*
Den Demokratiske Republik Congo,
oktober 1999:6
- *Rapport fra fact-finding mission til Ukraine,*
marts 2000:1

Rapport fra fact-finding mission til Ukraine

Belysning af forholdene for det jødiske mindretal

9. - 18. februar 2000

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	4
2. HISTORIE.....	5
3. DEMOGRAFI	7
3.1. <i>EMIGRATION</i>	8
4. GENERELLE SOCIALE, ØKONOMISKE, UDDANNELSESMÆSSIGE OG POLITISKE FORHOLD	10
4.1. <i>SOCIALE OG ØKONOMISKE FORHOLD</i>	10
4.2. <i>UDDANNELSE</i>	10
4.3. <i>JØDISKE ORGANISATIONER</i>	11
4.4. <i>POLITISKE FORHOLD</i>	12
4.5. <i>JØDISK PRESSE</i>	13
5. RELIGIØSE FORHOLD.....	14
6. RETSLIGE VILKÅR.....	15
6.1. <i>LØVGIVNING I FORHOLD TIL MINDRETAL, HERUNDER JØDER</i>	15
6.2. <i>RELIGIONSFRIHED</i>	15
6.3. <i>FORHOLD OMKRING DOKUMENTER OG UDSTEDELSE AF DOKUMENTER</i>	15
7. FORHOLDET MELLEML JØDER OG ANDRE BEFOLKNINGSGRUPPER.....	17
7.1. <i>FORMER FOR ANTISEMITISME</i>	18
7.2. <i>ANTISEMITISK PRESSE</i>	18
7.3. <i>ANTISEMITISKE GRUPPER OG ORGANISATIONER</i>	19
8. FORHOLDET MELLEML JØDER OG MYNDIGHEDER.....	21

9. RETSSYSTEM OG RETSHÅNDHÆVELSE.....	23
10. IND- OG UDREJSEFORHOLD	25
11. LISTE OVER KONSULTEREDE PERSONER.....	26
12. BILAG.....	27
<i>Bilag 1.....</i>	<i>28</i>
<i>Bilag 2.....</i>	<i>29</i>
<i>Bilag 3.....</i>	<i>31</i>
<i>Bilag 4.....</i>	<i>35</i>
<i>Bilag 5.....</i>	<i>39</i>

1. Indledning

Den danske Udlændingestyrelse og det norske Utlændingsdirektoratet foretog i perioden 9.-18. februar 2000 en fælles fact-finding mission til Ukraine med det formål at tilvejebringe oplysninger om det jødiske mindretals forhold i Ukraine.

Delegationen afholdt møder med ambassader, internationale- og nationale menneskerettighedsorganisationer, myndigheder og advokater samt jødiske organisationer i Kiev og Odesa. (Jfr. bilag 1 med kort over Ukraine samt afsnit 11 med liste over konsulterede personer.)

Delegationen blev overalt godt modtaget. Der blev ved de fleste møder brugt tolk. Med én undtagelse, nemlig en vestlig ambassade, ønskede ingen af missionens kilder at være anonyme.

Missionens formål var at indhente oplysninger og foretage undersøgelser i forhold til følgende kommissorium:

Delegationen skal i en fact-finding rapport efter møder med relevante myndigheder, internationale og nationale organisationer og NGO'er (non-governmental organisation) m.v. belyse følgende forhold i relation til situationen for det jødiske mindretal i Ukraine:

Demografi

Generelle sociale, økonomiske, uddannelsesmæssige og politiske forhold
Religiøse forhold

Retslige vilkår

- Lovgivning i forhold til mindretal, herunder jøder
- Religionsfrihed
- Forhold omkring dokumenter og udstedelse af dokumenter
-

Forhold mellem jøder og andre befolkningsgrupper

- Eventuel antisemitisme
- Eventuelle antisemitiske grupper

Forholdet mellem jøder og myndigheder

Retssystem / Retshåndhævelse, herunder klageadgang og klagemuligheder ved eventuelle overgreb
Ind- og udrejseforhold

2. Historie

Det, der i dag er Ukraine, var indtil 1600 og 1700 tallet besat af henholdsvis polakker, litauer, ungarer, tatarer og Ottomanske tyrkere. Efter en kort selvstændighedsperiode i midten af det 1700 tallet kom det østlige Ukraine under Rusland, medens det vestlige Ukraine kom under Polen og senere Ungarn og det Habsburgske rige. Først med afslutningen af 1. verdenskrig, og efter den russiske oktoberrevolution i 1917, hvor det kommunistiske bolsjevistiske styre som led i Brest-Litovst fredsaftalen måtte afstå det østlige Ukraine til det tyske militær, oplevede Ukraine en kort periode med selvstændighed. I januar 1918 erklærede det østlige Ukraine sig som Den Uafhængige Ukrainske Folkerepublik, og med sammenbruddet af det Habsburgske rige erklærede det vestlige Ukraine sig i november 1918 ligeledes som en uafhængig folkerepublik. I januar 1919 indgik de to ukrainske folkerepublikker en formel union. De russiske bolsjevikkers mislykkede forsøg på at invadere Polen i begyndelsen af 1919 førte til, at dele af Vestukraine som led i en fredsaftale måtte afstås til henholdsvis Polen, Tjekkoslaviet og Rumænien. Efter den Røde Hærs gentagne invaderinger i Østukraine blev der i begyndelsen af 1920 efter det tredje forsøg oprettet en Ukrainsk Sovjetrepublik. Ukraine var herefter endnu engang splittet. Med afslutningen af 2. verdenskrig blev Ukraine med indlemmelsen af de vestukrainske områder, som var afstået til Polen, Tjekkoslaviet og Rumænien, igen samlet, men landet hørte fortsat til Unionen af Socialistiske Sovjet Republikker. Først med opløsningsprocessen af sovjetstyret i slutningen af 1980'erne kunne Ukraine erklære sig suveræn (i juli 1990), og med det Ukrainske Øverste Sovjets erklæring som uafhængig stat den 24. august 1991 blev Ukraine for første gang i sin historie et samlet selvstændigt og uafhængigt land.

De østslaviske jøders historie går tusind år tilbage og er i hele perioden karakteriseret ved såvel statslig som folkelig antisemitisme, ved forfølgelse, pogromer, diskriminering og segregering. Forholdene førte til en omfattende jødisk udvandring mellem 1870 og 1914 således, at en stor andel af de engelske og nordamerikanske jøder er udvandrede russiske og polske jøder. Det førte også til, at en stor andel jøder deltog i det 19. og 20. århundredes revolutionære aktiviteter. Således var det jødiske parti "Bund" ved århundredskiftet det eneste eksisterende russiske massearbejderparti. Efter februarrevolutionen i 1917 og det russiske tsarstyres fald var en af de første handlinger den indsatte provisoriske regering foretog sig, at skabe legalt grundlag for jødernes ligeberettigelse. Med oktoberrevolutionen samme år og oprettelsen af det ateistiske og antinationalistiske sovjetstyre udviklede landet sig til en totalitær stat, som ikke kun berørte jøderne, men også alle andre sovjetborgere.

Fra midten af 1930'erne under Stalinperioden¹ og fremover blev jøderne udsat for en statslig diskriminering i form af begrænsninger i uddannelse og beskæftigelse. Med hensyn til uddannelse var jøderne dog i forvejen overrepræsenteret blandt de veluddannede. Således var i midten af

¹ Under udrensningerne i kommunistpartier og i forbindelsen med Moskvaprocesserne i midten af 1930'erne blev også en stor del jøder arresteret, henrettet eller sendt i arbejdslejre. Jødernes andel blandt de udrensede var større end andre nationaliteters svarende til jødernes større andel blandt de ældre bolsjevikker, som udrensningerne var rettet mod. Kort før Stalins død i 1952 havde en ny Moskvaproces, som denne gang skulle rettes mod jødiske læger, været under forberedelse.

1940'erne 50% af advokaterne i Skt. Petersborg og 10% af medlemmerne i det sovjetiske videnskabsakademi jøder. Jøderne blev dog holdt ude af offentlige erhverv og fra politisk indflydelse. Der var således ingen jøder i regeringen, i ledelsen af kommunistpartiet, i diplomatiet eller i militærledelsen. Selvom jøder i deres dokumenter under nationalitet fik anført "jødisk", var de i modsætning til alle øvrige etniske nationaliteter i Sovjetunionen ikke repræsenteret i Rådet for Nationaliteter og var således afskåret fra at have en politisk stemme. I modsætning til de fleste etniske minoriteter i Sovjetunionen havde jøderne ikke egne kulturelle institutioner eller mulighed for undervisning på deres sprog, jiddisch eller hebraisk.

Nazisternes holocaust på jøderne under 2. verdenskrig medførte, at de sovjetiske jøders andel af den sovjetiske befolkning faldt fra 2,5% til 1%, og at det jødiske tab var fire gange højere end den øvrige befolknings. Disse særlige forhold blev fortiet af de sovjetiske ledere, og det var kun med indgriben fra russiske intellektuelle, herunder den russiske forfatter Evgenija Evtušenko, at det blev forhindret, at Babij Jar i Kiev, hvor den første store massakre på jøder - ikke kun i Sovjetunionen, men også i Europa - i september 1941 fandt sted, blev omdannet til et rekreativt område.

Krigen i Mellemøsten i 1967 og 1973 førte til intensive anti-israelske, anti-zionistiske, anti-semitiske og anti-jødiske kampagner i Sovjetunionen, og fra begyndelsen af 1970'erne til begyndelsen af 1980'erne emigrerede omkring en kvart million jøder til Israel.²

I Ukraines selvstændighedsbestræbelser i slutningen af 1980'erne har jøderne ifølge den ukrainske Helsinkikomite været særdeles aktive. Mange jødiske ledere var i denne periode også aktive i ukrainske organisationer, og således opstod der venskaber mellem ukrainske og jødiske dissidenter (afvigere fra den politisk herskende linje). Der blev som eksempel på det gode forhold ifølge Helsinkikomiteen flaget med israelske flag blandt ukrainerne og med ukrainske flag, før det blev officielt, blandt jøderne. De politiske organisationer, der opstod under selvstændighedskampen, havde ingen antisemitiske slagord på deres programmer. Straks efter Ukraines selvstændighed blev samtlige love med antisemitisk indhold ophævet.

² Kilder: L. Kochan (Ed.): The Jews in Soviet Russia Since 1917. Oxford 1978, samt Dr. Andrew Wilson: Ukraine. History. i Eastern Europe and the Commonwealth of Independence States 1999, London 1998.

3. Demografi

Jøder er i dag en blanding af efterkommere af konverterede og efterkommere fra de oprindelige israelske jøder. Jødedom praktiseres i dag af mennesker med forskellig etnisk baggrund. Der findes en række jødiske hovedgrupper; de østeuropæiske og nordamerikanske ashkenazim jøder, sephardi jøderne fra Middelhavet, arabiske og jemenitiske jøder, persiske og etiopiske jøder, kaifeng jøder fra Kina og små grupper af jøder i det sydlige Libyen, Burma og Indien. Desuden har der ifølge legender også eksisteret en gruppe afrikanske jøder og indfødte amerikanske jøder. I Uganda findes i dag en gruppe abayudaya jøder, som dog er konverterede jøder.

Inden for jødedommen findes der tre religiøse hovedretninger, nemlig den konservative, den ortodokse jødedom og den reformistiske / progressive jødedom. Som en udløber af den konservative jødedom findes desuden den rekonstruktivistiske jødedom. Til alle hovedretninger findes desuden flere undergrupper. Den fremherskende religiøse retning i Østeuropa er hasidismen. Hasidisme kommer af ordet hasid, som betyder from. Retningen blev grundlagt af Rabbi Israel Ba'al Shem Tov, som også refereres til som Besht, og opstod i Ukraine og Rusland i 1700 tallet. Hasidismen adskiller sig fra andre religiøse retninger ved, at den lægger større vægt på Kabbalah, som er en del af Talmud.³

Ifølge den Israelske ambassade anses en ukrainsk statsborger, der ønsker at emigrere til Israel, som jøde, hvis personen kan dokumentere enten at have en jødisk bedstefar eller en jødisk bedstemor (jfr. hertil afsnittet om dokumenter). Ambassaden antager således udelukkende den genetiske definition som kriterium for en jøde. En person, der konverterer til jødedommen, anerkendes således ikke som jøde og vil ikke på dette grundlag kunne emigrere til Israel. Ambassaden oplyste endvidere, at en person, der er konverteret til jødedom, ikke anerkendes i det ortodokse Israel, hvis personen er konverteret gennem andre retninger end den ortodokse.

Jewish Council oplyste, at en jøde er en person, der subjektivt anser sig selv som jøde, og som har interesse for jødisk kultur. Desuden er en person genetisk en jøde, hvis vedkommende har jødiske forældre og en jødisk bedstemor eller bedstefar. I Israel lever ifølge rådet 32 forskellige grupper af etniske jøder.

Jewish Community of Odessa mente, at jøder var kun sådanne, der kan defineres genetisk og religiøst, ved at deres bedstemoder var jødisk. Organisationen mente desuden, at der var mange, som i forbindelse med muligheden for emigration angav at være genetiske jøder, men at de ikke var jøder i deres hjerter.

³ Kilde: Shamas, the Jewish Internet Consortium, Hebrew College's Center for Information Technology, Brookline, MA, USA. Januar 2000.

Ifølge folketællingen fra 1989 udgør det samlede antal indbyggere i Ukraine 52 mio. Ud af disse 52 mio. er 14 mio. (ca. 27%) af anden etnisk oprindelse end ukrainsk. Den største gruppe ikke-ukrainer udgøres af russere (ca. 22%), og den næststørste gruppe (ca. 1%) udgøres af jøder. Derudover bor der hviderussere, bulgarer, polakker, ungare, moldavere, tyskere, rumæner, grækere, tatarer m.fl. i Ukraine.

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at der ifølge folketællingen i 1989 i alt levede 486.000 jøder i Ukraine. Statskomiteen oplyste endvidere, at de ukrainske jøder overvejende er urbane, idet 481.000 ifølge statistikken fra 1989 bor i byerne i hovedsageligt Kiev (20,7%), Odesa (14,2%), Dnipropetrovsk (10,3%) og Kharkiv (10,1%). I Odesa er 60% af indbyggerne af anden etnisk oprindelse end ukrainsk.

3.1. Emigration

Imidlertid er der siden 1989 sket en større udvandring af jøder til hovedsageligt Israel, USA og Tyskland. Udvandringen til Tyskland sker i forbindelse med det tyske emigrationsprogram for jøder fra SNG landene⁴. Programmet har til formål at få flere jøder til Tyskland og indgår som *Wiedergutmachung*. Den største andel af den jødiske indvandring fra SNG landene udgør de ukrainske jøder. Ifølge tal, der baserer sig på oplysninger fra Statens Statistiske Komité, og som blev forelagt af State Committee of Ukraine, er der i alt udvandret 311.637 personer til Israel, og ifølge israelske oplysninger ligeledes fremlagt af statskomiteen omfatter emigrationen til Israel 242.187 personer. (Jfr. bilag nr. 2).

Statskomiteen oplyste, at udvandringen fra Ukraine er faldet siden selvstændigheden i 1991, og at faldet omfatter alle etniske grupper og således også jøder. I 1990 var jøderne med 90.000 personer den største udvandringsgruppe. Jøderne kunne på det tidspunkt udvandre med henblik på familiesammenføring. I 1996 udgjorde jøderne 37% og i 1997 36%. I dag er den største etniske gruppe, som udvandrer til Israel ukrainere efterfulgt af russere. I 1997 udrejste 21.000 personer til Israel, og af disse var 7.000 jøder. Resten var ikke-jøder, som udvandrede med henblik på familiesammenføring. Statskomiteen mener, at dermed har emigrationen mistet sin etniske farve.

Den israelske ambassade oplyste, at den i 1999 har udstedt omkring 24.000 visa på basis af den israelske lov om indrejse af jødiske ukrainere, der ønsker at udvandre til Israel. Årligt udvandrede desuden mellem 3-4.000 jøder til andre lande og cirka 10.000 til Tyskland. Ambassaden oplyste endvidere, at kun 36% af de personer, der udvandrer til Israel er jøder.

Den israelske ambassade vurderede, at jøderne emigrerer udelukkende af økonomiske grunde. Samme opfattelse var Jewish Council, som tilføjede, at når mange jøder anførte antisemitisme som årsag til, at de emigrerer, var dette ikke korrekt. Association of Jewish Organisations mente, at udvandringen sker hovedsageligt af rent økonomiske grunde, men sammenslutningen mente også, at 20% emigrerer på grund af antisemitisme.

⁴ SNG = Sammenslutningen af Uafhængige Stater (SUS på norsk, CIS på engelsk)

Ukrainian Conflict Resolution Association anførte, at den største udvandring af Ukraine sker blandt de etniske jøder og etniske tyskere, og organisationen mente desuden, at udvandringen er bundet til den dårlige økonomiske situation og til negative forventninger til fremtiden.

Jewish Community of Odessa anførte, at det er de mest aktive jøder, der har forladt landet. Organisationen mente, at det utvivlsomt er den dårlige økonomi, der er årsagen til den jødiske emigration. Organisationen mente desuden, at den ukrainske stat gerne så, at jøderne blev i landet.

4. Generelle sociale, økonomiske, uddannelsesmæssige og politiske forhold

4.1. Sociale og økonomiske forhold

Samtlige kilder angav, at Ukraine befinder sig i en alvorlig økonomisk situation. Dette hænger ifølge Jewish Council i en vis grad sammen med omstillingen fra planøkonomi til markedsøkonomi. Rådet mente, at nogle borgere er velhavende og har en høj levestandard, mens andre er meget fattige, og at det i særdeleshed gælder pensionister og arbejdsløse. Rådet mente, at arbejdsløsheden ligger på ca. 20%, og at pensionen andrager mellem 50 og 85 Hryvnia⁵ om måneden. Den statslige fastlagte og lovbestemte minimumsløn ligger ifølge den danske ambassade på 57 Hryvnia om måneden, og at dette beløb bruges af staten til beregning af pensioner og socialhjælp. Odessa Organisation of International Society for Human Rights oplyste, at gennemsnitsindtægten ligger på 70-80 Hryvnia om måneden. Organisationen mente, at den registrerede arbejdsløshed ligger på 25%, og tilføjede, at det korrekte tal var større, idet mange arbejdsløse ikke lod sig registrere. Formanden oplyste, at han selv var arbejdsløs og fik 27 Hryvnia (hvilket svarer til 41 danske kroner) om måneden i arbejdsløshedsunderstøttelse. En vestlig ambassade nævnte som et eksempel på niveauet for offentlige lønninger, at en officer inden for politiet modtager en månedsløn på 400 Hryvnia.

Helsinkikomiteen oplyste, at de jødiske organisationer i vid udstrækning arbejder velgørende. Dette blev bekræftet af Association of Jewish Organisations, der oplyste, at den ydede velgørehedshjælp til bl.a. ældre mennesker. Sammenslutningen oplyste endvidere, at den udover at yde hjælp til medicin mv. driver et suppekøkken i Kiev, hvor den dagligt bespiser 2.000 mennesker. Jewish Community of Odessa oplyste, at den er en humanitær organisation, der yder hjælp i form af mad og medicin, og at den driver to børnehjem, et for drenge og et for piger.

Helsinkikomiteen oplyste, at der findes en række jødiske forretningsfolk, som donerer midler til socialt arbejde, som ikke kun kommer jøder til gode, men også andre ukrainske borgere.

Odessa Organisation of International Society for Human Rights mente, at de humanitære organisationer, hvoraf nogle kun eksisterer på papiret, får donationer fra f.eks. Tyskland i form af medicin og penge. Organisationen understregede, at de økonomiske vilkår var ens for alle uanset det etniske tilhørsforhold.

4.2. Uddannelse

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at der findes fem jødiske skoler, hvor der undervises på jiddisch og hebraisk. Der er ti børnehaver og 63 søndagsskoler. Derudover findes der et jødisk universitet, nemlig Solomon universitetet i Kiev. Ifølge Jewish Council er 70% af de studerende på universitetet ikke-jøder. Statskomiteen oplyste endvidere, at på

⁵ Ifølge valutakursen den 28. januar 2000 svarer 10 Ukraine Hryvnia (UAH) til 13,53 DKK.

videnskabsakademiets politiske og etnopolitiske institut findes desuden en afdeling, der forsker i jødisk kultur. Der er i Kiev fire jødiske statsteatre, (Jewish Council oplyste, at der i alt er seks jødiske teatre), som delvis støttes af midler fra kulturministeriet. Den Israelske ambassade oplyste, at der i de jødiske skoler undervises i jødisk historie i henhold til det israelske undervisningsministeriums retningslinjer. Efter Helsinkikomiteens vurdering, er de jødiske skoler bedre udrustet end de almindelige skoler, idet de jødiske skoler får økonomisk hjælp fra den jødiske diaspora. Association of Jewish Organisations oplyste, at organisationen ydede hjælp til unge mennesker i forbindelse med deres uddannelse. Jewish Community of Odessa oplyste, at Odesa har tre jødiske skoler og et jødisk bibliotek, og at den gerne vil have flere skoler. Den første skole blev grundlagt for 7 år siden af en rabbiner fra Israel. Børnene opdrages i skolerne i dag, således at deres jødiske identitet styrkes. Det er således børnene, der lærer deres forældre, der er opvokset under Sovjetunionen, og hvor sådan undervisning var forbudt, om jødisk kultur.

Formanden for Jewish Community of Odessa oplyste, at han var skolebestyrer for en jødisk skole, nemlig Ohr Somayach skolen. Ifølge formanden, skal jødiske skoler for at få statslicens dokumentere, at de opfylder et statsligt fastlagt uddannelsesprogram. Skolerne får midler fra forskellige sponsorer, men de får ingen økonomisk hjælp fra staten, da den mangler midler. Formanden erkendte dog, at den skole, han er formand for, ikke ønsker statstilskud for derved af undgå, at staten blander sig i skolens forhold. Formanden mente endvidere, at ukrainske skoler gennemgående mangler kvalitet, og at der ofte er problemer med lærerens lønudbetaling. Der var således flere og flere lærere, der søgte ansættelser i de jødiske skoler. Han oplyste endvidere, at med hensyn til de videregående uddannelser, kan unge jøder uden at opfylde de sædvanlige adgangsbetingelser studere i Israel på universitetet i Jerusalem inden for et særligt uddannelsesprogram ved navn *Odessa*. Programmet omfatter især naturvidenskabelige og tekniske studier. Han beklagede, at de unge studenter som regel bliver i Israel og ikke vender tilbage til Ukraine, og at deres familier senere ligeledes udvandrer til Israel.

Ukrainian Conflict Resolution Association anførte, at der er dobbelt så mange uddannede blandt jøder som blandt den øvrige befolkning. Således har for hver 1.000 ukrainske borgere 120 en højere uddannelse, hvorimod der blandt jøder er 450 højtuddannede. Organisationen tilføjede, at tallene er grove, men at de angiver proportionerne korrekt. Jøder er hovedsageligt uddannet inden for medicin, kultur, jura og videnskab.

4.3. Jødiske organisationer

I forbindelse med Ukraines selvstændighedsbestræbelser har det jødiske mindretal ifølge State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration ydet en værdifuld indsats. Jøderne bidrog efter selvstændigheden til en generel etnisk genopblomstring i Ukraine. De var de første til at etablere egne organisationer, at etablere presse, at oprette uddannelses- og kulturinstitutioner m.m., hvorved de satte eksemplet for andre etniske grupper. Jøderne ledede genopblomstringsprocessen ved at danne organisationer på landsplan efter kooperationsprincippet. Statskomiteen nævnte således, at det Nationale Råd for Etniske Ukrainere, som er en paraplyorganisation for alle ukrainske etniciteter, blev stiftet af jøderne, og at lederen i dag er en jøde. Endvidere mente statskomiteen, at jøderne forholder sig loyale overfor den ukrainske stat, idet de opererer indenfor den ukrainske

lovgivning. De behandles derfor af staten på samme måde som andre ukrainske borgere. (Jfr. bilag 3)

Alle foreninger skal ifølge lov om borgerforeninger registreres ved at fremvise stiftelsesdokumenter, ledelsesforhold mv. og derefter godkendes i justitsministeriet. Ifølge statskomiteen findes der et netværk af jødiske foreninger. De to største jødiske organisationer er Association of Jewish Organisations og Jewish Council. Begge organisationer har status som nationale (All-Ukrainian) organisationer, idet begge organisationer har afdelinger og underorganisationer i næsten alle ukrainske byer. Association of Jewish Organisations har således 205 afdelinger i 80 byer. Blandt Jewish Council's programpunkter er mindet om de jøder, der blev henrettet under nazisterne, herunder Babij Jar stiftelsen. I forbindelse med stiftelsens arbejde har 2000 ukrainere fået en særlig anerkendelse for at have reddet jøder under den tyske besættelse. I 1999 blev All-Ukrainian Congress stiftet af den jødiske forretningsmand Vadim Rabinovich med det formål at samle alle jødiske organisationer under et. Det lykkedes imidlertid ikke, og i dag er de jødiske organisationer splittede.

Jewish Community of Odessa oplyste, at organisationen blev stiftet og holdt sit første møde i Odesa, hvor der lever 40.000 jøder, i 1988, endnu medens landet hørte under Sovjetunionen. Det var en vanskelig periode, hvor organisationen var under overvågning af det sovjetiske efterretningsvæsen (KGB). Organisationen tilføjede, at den i dag ingen problemer har med myndighederne.

Helsinkikomiteen bekræftede, at alle jødiske organisationer kan arbejde frit.

4.4. Politiske forhold

Jøder er ifølge Ukrainian Conflict Resolution Association velintegreret i det politiske system, og der findes flere kendte politikere som er etniske jøder. Således er lederen af det Ukrainske Socialdemokratiske Parti, jøde, den tidligere minister for Tjernobyl er jøde, den tidligere borgmester i Odesa er jøde, en af kandidaterne til borgmesterposten i Kiev er jøde, han tabte dog valget som nummer to, og endelig er den mellem 1993 og 1994 fungerende premierminister Yefim Zvyagilsky etnisk jøde.

Desuden har også Vinitza og Jalta - udover Odesa - ifølge Jewish Council haft jødiske borgmestre, og der har været flere jødiske viceministre og en vicepremierminister. Ifølge den Israelske ambassade har det ukrainske parlament i dag mellem 12 og 14 jødiske medlemmer.

Der er ifølge Jewish Community of Odessa ingen deciderede jødiske partier, men jødiske vælgere foretrækker jødiske kandidater.

Jewish Council mente ikke, at der findes forhold, der forhindrer jøder i at være politisk aktive, men rådet mente samtidigt, at det er svært for de jødiske repræsentanter i parlamentet at arbejde i den politiske administration og struktur, da ingen fortæller dem hvordan. Endvidere mente rådet, at de jødiske parlamentsmedlemmer ikke arbejder specielt med jødiske spørgsmål.

4.5. Jødisk presse

Der udgives ifølge State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration 20 jødiske aviser, hvoraf nogle får statsstøtte. Parlamentet udgiver en avis, Ukraines Stemme, som udkommer med seks forskellige tillæg, hvoraf et af dem indeholder jødiske nyheder. Desuden sendes der et jødisk program, *Jakhad* (Sammen) på den nationale TV kanal. Association of Jewish Organisation udgiver to aviser, og oplyste endvidere, at det jødiske mindretal i alt udgiver 30 publikationer. Jewish Community of Odessa udgiver to jødiske aviser i Odesa, og tilføjede, at der desuden sendes to jødiske programmer på fjernsynet.

5. Religiøse forhold

De ukrainske jøder er ifølge Association of Jewish Council hovedsageligt ortodokse jøder, men der findes desuden en mindre gruppe reformister med omkring 20 menigheder. Inden for de ortodokse jøder er hovedparten hasidister. 5% af de ukrainske jøder overholder de religiøse love, men formanden for sammenslutningen mente også, at alle jøder dybest set er troende, og at der ikke findes jøder, som ikke er religiøse. Jewish Community of Odessa havde ingen oplysninger om, hvor stor en andel af jøderne i Ukraine eller Odesa, der er troende.

I 1992 udstedte Ukraine et dekret, hvorefter bygninger, der tidligere tilhørte religiøse grupper, og som blev konfiskeret i sovjetperioden, skal leveres tilbage til enten fri brug eller eje. State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at 20 synagoger i perioden var givet tilbage de jødiske samfund.

Association of Jewish Organisations var utilfreds med forløbet af tilbageleveringen, idet jøderne i Kiev hidtil kun har fået tilbageleveret én ud af 17 bygninger, og desuden mente sammenslutningen, at tilbageleveringen foregår langsomt. Der er således i Kiev, hvor der bor 100.000 jøder i dag kun to synagoger. Sammenslutningen har dog fået tilbudt yderligere bygninger, men den vil af hensyn til sin økonomi kun have de bygninger tilbage, som ikke er ødelagte, og hvor istandsættelsen økonomisk er overkommelig.

Jewish Council bekræftede, at jøderne har fået én synagoge tilbage, og at det skete i 1992. Rådet tilføjede, at også andre religiøse grupper har fået tilbageleveret religiøse bygninger. Rådet understregede, at problemerne med tilbagelevering af tidligere religiøse bygninger ikke kun vedrører jøder, men også andre religiøse grupper, f.eks. de kristne.

I Odesa findes der ifølge Jewish Community of Odessa to synagoger. Den ene af synagogerne blev givet tilbage efter systemskiftet og har tidligere under sovjetstyret været brugt som gymnastiksal.⁶

Ukrainian Conflict Resolution Association anførte, at problemerne med den langsomme tilbagelevering af religiøse bygninger har sammenhæng med de almindelige dårlige økonomiske forhold, idet de nye ejere kræver økonomisk kompensation for tilbageleveringen, og at staten mangler midler til opkøb. I Lviv foregår der i øjeblikket en sag om netop størrelsen på kompensation til de nuværende ejere.

Den Israelske ambassade mente, at de problemer der er i forbindelse med tilbagelevering af tidligere religiøse bygninger også kan henføres til, at de jødiske organisationer har problemer med organisation og administration af bygningerne.

⁶ Delegationen besøgte synagogen og kunne konstatere, at synagogen var i stærk forfald, og at der i salens loft stadig kunne ses spor af påmalede kommunistiske slagord.

6. Retslige vilkår

6.1. Lovgivning i forhold til mindretal, herunder jøder

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at de folkeretslige kriterier for definition på minoriteter anvendes i ukrainsk lovgivning. Ifølge den juridiske definition anses ukrainske statsborgere af ikke-ukrainsk etnisk oprindelse som etniske nationaliteter. På det personlige plan afgøres tilhørsforholdet ud fra en følelse eller bevidsthed om at tilhøre en bestemt etnisk gruppe.

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at loven om nationale minoriteter i Ukraine blev vedtaget i 1992, og at den omfatter alle etniske minoriteter i Ukraine således, at der ikke findes en speciel lovgivning for jøder (loven er vedlagt rapporten som bilag 4). Komiteen tilføjede, at en ny lov er under udarbejdelse. Den eksisterende lov, der sikrer minoriteternes rettigheder på en lang række områder, er blevet anerkendt af Europarådet. Komiteen mente, at staten fortsat behøver at arbejde med den praktiske realisering af loven for nationale minoriteter. Endvidere har det ukrainske parlament i 1997 ratificeret Europarådets rammekonvention for nationale minoriteter, og i december 1999 ratificerede Ukraine som det 9. land i Europa European Charter vedrørende regionale sprog. Denne indeholder fire typer forpligtelser, og Ukraine har forpligtet sig til det maksimale niveau. Dette er, tilføjede komiteen, udgiftskrævende, men staten prioriterer etnisk fred højt. Desuden havde Ukraine allerede forud for ratificeringen realiseret mange af bestemmelserne, f.eks. eksisterer der 2.500 skoler for det russiske mindretal. Endelig er minoriteternes sproglige, kulturelle og religiøse rettigheder sikret ved art. 10 og 11 i den ukrainske forfatning, som blev vedtaget i juni 1996.

The Jewish Council mente, at loven om minoriteter er tilfredsstillende, men at den i praksis bliver administreret dårligt. International Organisation of Human Rights mente, at loven om minoriteter ikke bliver omsat i praksis.

Med hensyn til de kulturelle institutioner for mindretal mente Jewish Council, at de kulturelle aktiviteter burde finansieres af staten, men rådet erkendte samtidigt, at staten ingen midler har.

6.2. Religionsfrihed

Flere kilder, herunder Association of Jewish Organisations, Jewish Council, Odessa Organisation of International Society for Human Rights og Helsinki-komiteen, understregede, at der i dag er religiøs frihed i Ukraine, og at alle religiøse grupper, herunder jøder, frit kan praktisere deres religioner. (Jfr. desuden afsnit 5 om religiøse forhold.)

6.3. Forhold omkring dokumenter og udstedelse af dokumenter

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at etnisk oprindelse ikke længere fremgår af pas og andre dokumenter, der udstedes i den offentlige administration. Som eksempler nævntes ansættelseskontrakter, uddannelsespapirer og vielsesattester. Ændringen skete i

1992 ved lov om pas og fødselsregistrering, hvor borgerne efter lovens ikrafttræden skulle have udskiftet gamle pas og fødselsattester. Ifølge planen skulle udskiftningen være gennemført pr. 01.01.2000, hvorefter alle gamle dokumenter herefter ville være ugyldige. Udskiftningen har dog været vanskeligt at gennemføre i praksis, hvorfor der stadig findes enkelte få gamle dokumenter, herunder gamle indenrigspas, som fortsat ikke er udskiftet og derfor stadig er gyldige. Komiteen tilføjede, at ikke alle etniske minoriteter er tilfredse med den nuværende lovgivning om dokumenter, idet de gerne vil have bekræftet deres etnicitet og dermed deres identitet.

Jewish Council oplyste, at tidligere under kommunismen skjulte jøder og børn af blandede ægteskaber deres identitet, men at situationen i dag er omvendt. Det var under Sovjetunionen ifølge den Israelske ambassade muligt at ændre navn eller at tage ægtefællens navn, og mange jøder tog i 1950'erne navneforandring for at skjule deres etnicitet. I dag ønsker mange jøder at genfinde deres etniske identitet og at få deres oprindelige navne tilbage. Det er dog i dag meget vanskeligt at få navneforandring i Ukraine.

State Committee of Ukraine for Issues of Nationalities and Migration oplyste endvidere, at der i dag kun foretages registrering af etnisk tilhørsforhold i migrationsstatistikken, og at dette kun sker, såfremt emigranterne ønsker at oplyse om deres etniske tilhørsforhold.

Flere kilder, herunder The Jewish Community of Odessa, den Israelske Ambassade og en vestlig ambassade, oplyste samstemmende, at der er mange falske dokumenter, som angiveligt bekræfter jødisk identitet, i omløb. Den israelske ambassade har kontrolleret et udvalg af de fremlagte dokumenter, og har konstateret, at 40% af de udvalgte dokumenter var falske. Baggrunden for forfalskningerne er, at dokumentation for jødisk etnicitet giver adgang til emigration til Israel, Tyskland, USA og andre lande. Den Israelske Ambassade oplyste, at det er muligt, at købe alle slags dokumenter, og at kvaliteten afhænger af, hvor mange penge der kan erlægges. Ambassaden har dog mulighed for at ægthedsvurdere samtlige dokumenter. Den bemærkede, at Israel har fundet frem til cirka 45 personer, der er emigreret til Israel på grundlag af falsk dokumentation, og som har vist sig ikke at være jøder. En vestlig ambassade oplyste, at den på grund af de mange forfalskninger ikke anerkender dokumenter udstedt efter 1989.

Ifølge den danske ambassade finder der personregistrering sted gennem Kontoret for pas og visareregistrering (Otdel viz i Rgistratsii (OVIR)), og at registreringen foregår decentralt i kommunerne. Der er registreringspligt, og den seneste adresse fremgår af det interne pas.

7. Forholdet mellem jøder og andre befolkningsgrupper

Samtlige kilder anførte, at der kan være antisemitisme på privat basis. Samtlige kilder anførte endvidere, at antisemitismen hovedsageligt er af verbal karakter. Den norske ambassade oplyste tillige, at der i de sidste tre år således ikke har været tilfælde, hvor antisemitisme har udartet sig til vold. Kun én kilde, nemlig Association of Jewish Organisations, kunne nævne et tilfælde, hvor en jøde har været udsat for fysisk vold, fordi vedkommende var jøde. Det drejede sig om en jødisk kvinde, der var på torvet for at handle, og ved at rynke på næsen af et svin hoved blev slået i ansigtet af en fuld mand, hvorefter hun slog ham med en blikkasse, så han faldt omkuld. Ingen af de øvrige kilder, herunder den Israelske ambassade, kendte til tilfælde, hvor en jøde har været udsat for fysisk vold, fordi han/hun var jøde. Ingen kendte heller til tilfælde, hvor en jødisk kvinde har været udsat for voldtægt, fordi hun var jøde.

Det amerikansk jødiske advokatfirma Frishberg & Partners, som har haft kontor i Kiev siden 1991, udtalte, at forholdet til jøderne siden Ukraines selvstændighed er blevet væsentligt forbedret, og at de ukrainske borgere i dag generelt ikke er interesseret i spørgsmål om nationaliteter. Advokaterne mente endvidere, at jøder i det ukrainske samfund i dag har gode forhold, således er f.eks. en af præsidentens rådgivere jøde. Advokaterne mente dog også, at der i regionerne kan være en lidt mere grov holdning. Firmaet refererede til en sag, det havde haft i Vestukraine, hvor et planlagt opkøb af gammelt jødisk religiøst jord viste sig problematisk og ikke var lykkedes. Firmaet kunne dog ikke udelukke, at problemerne med opkøbet havde sammenhæng med, at køberne var udlændinge, snarere end at det havde sammenhæng med, at det drejede sig om jødisk jord.

Jewish Community of Odessa mente, at den antisemitisme, der forekommer i dagligdagen, er mere rå på landet end i byerne. Organisationen har via annoncer opfordret jøder til at melde sig, hvis de har oplevet nogen former for overgreb. En del mennesker har henvendt sig, dog ikke med problemer i forbindelse med overgreb, men med økonomiske og sociale problemer, og organisationen har således ikke kendskab til, at der er forekommet fysiske overgreb på jøder.

Formanden for Association of Jewish Organisations oplyste, at han et par gange er blevet overfaldet verbalt. Han oplyste endvidere, at sammenslutningen registrerer hændelser, hvor der indgår antisemitisme, men den kunne trods dette ikke give oplysninger om antal, omfang eller karakter af sådanne hændelser. Sammenslutningen forklarede det med, at folk er vant til at blive udsat for antisemitisme, og at de derfor ikke henvender sig med oplysninger til den. Sammenslutningen mente, at det er hooligans og gale mennesker, som er antisemitiske, og når jøder anfører, at de er bange for at bo i landet på grund af antisemitisme, har de grund til at være det.

Odessa Organisation of International Society for Human Rights mente ikke, at antisemitisme er et problem i Ukraine i dag og især ikke i Odesa, som organisationen omtalte som multinational.

I forbindelse med borgmester-, parlaments- og præsidentvalgene har der ifølge Helsinkikomiteen været enkeltstående tilfælde af antisemitisme. Dette var især i forbindelse med borgmestervalget i Kiev, hvor en jødisk kandidat opstillede. Nogle kendte politiske populister, som ifølge komiteen dog ikke er særligt indflydelsesrige, har om nogle jødiske modkandidater udtalt, at de bar "mærkelige navne", dvs. ikke-ukrainske navne.

Ukrainian Conflict Resolution Association anførte, at antisemitisme historisk har været knyttet til den ortodokse kirke, men at dette ikke længere er tilfældet. Antisemitisme kommer i dag fra marginale grupper.

Ukrainian Conflict Resolution Association mente, at antisemitisme har oprindelse i misundelse, idet jøder generelt er bedre uddannet end den øvrige befolkning. Associations of Jewish Organisations mente, at antisemitismen på privat niveau opstår i forbindelse med dårlig økonomi. Denne opfattelse havde også Helsinkikomiteen.

Odessa Organisation of International Society for Human Rights oplyste, at der kan forekomme chikane fra mafiamedlemmer over for velhavende jøder.

7.1. Former for antisemitisme

Antisemitisme kan ifølge den norske ambassade tage form som mobning, ifølge Ukrainian Conflict Resolution Association som skældsord, og ifølge Helsinkikomiteen kan den komme verbalt til udtryk ved køer i butikker, og at det af og til sker, men ikke hver dag, og desuden, tilføjede komiteen, kan nogle personer være meget følsomme. Komiteen mente endvidere, at hvis der skulle forekomme fysiske overgreb, vil systemet selv med alle dets mangler beskytte den skadelidte. Advokatfirmaet Frishberg & Partners mente, at antisemitisme kan udtrykke sig som vittigheder og anekdoter, men at det også rammer andre som f.eks. farvede og udlændinge. Jewish Community of Odessa mente, at der har været tilfælde, hvor der i forbindelse med nabostridigheder var malet antisemitisk graffiti på husmure.

7.2. Antisemitisk presse

Ifølge samtlige kilder finder antisemitisme også udtryk i avis- og tidsskriftsartikler.

Jewish Council oplyste, at der er en lille gruppe på en fem til seks aviser, der af og til bringer antisemitiske artikler. Fire af disse aviser er: *Idealist*, der udkommer i ca. 1.000 eksemplarer, *Za Vilny Ukrainu*, *Non-Conquered Nation* og *Vechernij Kiiv*. Dette antal skal dog, mente rådet, sættes i relation til, at der i alt udgives cirka 2.500 aviser i Ukraine.

Association of Jewish Organisation oplyste, at de aviser, der bringer antisemitiske artikler, læses af et ubetydeligt antal mennesker, og at artiklerne hovedsageligt bringes i forbindelse med valg. Sammenslutningen registrerer alle sådanne artikler. En børneavis, der udgives af en statsstøttet kulturforening i Kharkiv, ved navn *Prosjeta*, har især vakt sammenslutningens vrede, og den har anlagt sag ved domstolen (jfr. afsnittet om retsforhold).

Helsinkikomiteen bekræftede, at nogle aviser bringer antisemitiske artikler, men at der i den ene og samme udgave også kan være artikler fra jødiske organisationer. Desuden mente komiteen, at

jødernes opmærksomhed på sådanne artikler i sig selv gjorde, at disse artikler blev mere kendte end de ellers ville være blevet. Der udgives derudover også nogle få bøger med antisemitisk indhold. Det samlede oplag på aviserne er dog meget lille, nemlig på mellem 3-5.000 eksemplarer. Jøderne har ifølge Helsinkikomiteen anlagt sager i henhold til artikel 66 i straffeloven (jfr. nedenstående afsnit om retsforhold).

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration oplyste, at der er nedsat et ekspertråd under informationsministeriet, som indsamler antisemitiske artikler, og statskomiteen kan, hvis det skønner det nødvendigt, anlægge sag mod udgiveren eller forfatteren. Komiteen oplyser, at avisen *Idealist*, som udgives i Vestukraine, har udgivet artikler med antisemitisk indhold.

Ukrainian Conflict Resolution Association oplyste, at ifølge loven om massemedier er artikler med anti-etnisk indhold forbudt, idet der ifølge denne lov ikke må skabes modsætningsforhold mellem grupperne. Jøderne kan også selv anlægge sag ved domstolene angående konkrete artikler. Organisationen kendte ikke til aviser, der er konsekvent antisemitiske.

Jewish Council bekræftede, at det er muligt at retsforfølge forfattere til antisemitisk litteratur og artikler, men mente også, at det på grund af ytringsfriheden kan være vanskeligt at få medhold.

7.3. Antisemitiske grupper og organisationer

Samtlige kilder anførte, at der findes højreekstremistiske og nationalistiske grupper, der er antisemitiske.

Den norske ambassade vurderede, at de højreekstremistiske grupper er små og kraftløse. Ambassaden oplyste endvidere, at antisemitismen hovedsageligt findes i Vestukraine, som gennemgående er mere nationalistisk orienteret, og at den ofte går hånd i hånd med fremmedfjendskhed overfor andre etniske grupper, som f.eks. russere. Ambassaden nævnte dog også et eksempel på en nationalistisk gruppe, der ville have ændret navnet på en gade, fordi den var opkaldt efter den russiske forfatter Alexandre Puskhin, og at den selvsamme gruppe ikke havde indvendinger mod at opkalde den efter en jøde.

Helsinkikomiteen, der har en afdeling i L'viv, mente, at der findes en del ekstremistiske grupper og organisationer, men at de har få medlemmer, og at organisationerne enten er imod alle ikke-ukrainske etniciteter, eller mod russere, mod kaukasiere eller muslimer. Der findes også panslavistiske grupper, som vil bekæmpe jøderne, men grupperne er marginale. Komiteen oplyste endvidere, at disse grupper hovedsageligt findes i Vestukraine i L'viv, ligesom det også kun var i L'viv, der findes deciderede antisemitiske partier. Sådanne partier omfatter Ukrainian National Assembly (UNA), Ukrainian Social-National Party (SNPU) og Det Ukrainske Slaviske Parti (der er panslavistisk). Lederne udtaler sig ifølge Helsinkikomiteen dog ikke antisemitisk i offentligheden, men lavere rangerende medlemmer gør. Helsinkikomiteen oplyste endvidere, at højreekstremisten Basyluk opstillede ved sidste præsidentvalg, men at han kun fik 0,14% af stemmerne. Ved sidste parlamentsvalg var ingen af de ekstremistiske partier kommet over spærregrensen på 4%, og i alt havde de tilsammen kun fået 2,5% af stemmerne.

Helsinkikomiteen understregede, at antisemitismen generelt ikke har slået rod i Vestukraine. Under 2. verdenskrig bestod modstandsbevægelsen i Vestukraine udelukkende af jøder, og en kendt kirkeleder gav beskyttelse til op mod 300 jøder fra nazisternes forfølgelse. Han var også den eneste kirkeleder i Europa, der personligt skrev til Hitler og klagede over jødeforfølgelsen. I Østukraine var der mange pogromer, som var initieret af russerne og ikke af ukrainerne, hvorimod der ingen pogromer var i Vestukraine. I 1939 blev Vestukraine okkuperet af det sovjetiske militær. Nogle af de ansatte i den medfølgende russiske administration var jøder, og de blev ikke myrdet af modstandsbevægelsen på grund af, at de var jøder, men på grund af at de tilhørte okkupationsmyndighederne.

Den Israelske ambassade oplyste, at efterkommere af det tidligere nazistiske SS-Galicia af og til forsamlede sig.

8. Forholdet mellem jøder og myndigheder

Samtlige kilder, herunder de jødiske organisationer og den Israelske ambassade, anførte, at der i dag ikke findes statsligt støttet antisemitisme. Ukrainian Conflict Resolution Association understregede, at antisemitisme heller ikke findes inden for den politiske struktur blandt de etablerede partier, og tilføjede, at selv nationalistiske partier deklarerer tolerance over for etniske grupper. At der ikke findes politisk motiverede antisemitisme blev bekræftet af Jewish Council, der tilføjede, at rådet ikke kendte til et eneste tilfælde af politisk forfølgelse af en jøde. Den Israelske ambassade anførte, at der heller ikke i forbindelse med valg har været tilfælde af statslig støttet antisemitisme.

Den ukrainske Helsinkikomité angav, at menneskerettighederne i Ukraine sammenlignet med nabolandene i vest er meget dårlige, men at Ukraine i modsætning til sine nabolande i øst har løst sine etniske problemer. Den Israelske ambassade bekræftede, at der ikke finder forfølgelse sted i Ukraine på grund af etniske forhold. Jewish Council oplyste, at der i Ukraine findes 35 forskellige etniske grupper.

Jewish Council anførte, at før Ukraines selvstændighed var der en skjult ikke officiel statslig antisemitisme, men omvendt var antisemitisme i befolkningen forbudt. Jøder var afskåret fra at få visse stillinger og embeder, og kunne ikke udvandre. I dag er situationen nærmest omvendt. Rådet mente, at Ukraine i dag er et godt land for jøder. Desuden, mente rådet, findes der i dag mindre antisemitisme i Ukraine end i USA. Også Association of Jewish Organisations mente, at jødernes forhold til staten var godt.

Det amerikansk jødiske advokatfirma Frishberg & Partners anførte, at alle nationaliteter i Ukraine behandles ens af staten, at Ukraine er et demokratisk land, hvor der er frihed til alle. Der findes ingen statslig støttet undertrykkelse, forfølgelse eller diskriminering sted mod etniske grupper. Selv har firmaet aldrig haft problemer med myndighederne. Odessa Organisation of International Society for Human Rights bekræftede, at der heller ingen problemer er med hensyn til andre minoriteter som f.eks. russere eller azerier.

Den norske ambassade mente, at på baggrund af tidligere, hvor jøderne i Sovjetunionen konsekvent blev forfulgt, har udviklingen i det nye Ukraine været meget positiv, idet staten både er tolerant og beskyttende overfor jøderne. Ukrainian Conflict Resolution Association kendte ikke til tilfælde, hvor myndighederne ikke har villet yde jøder beskyttelse.

Jewish Community of Odessa mente, at forholdene for jøderne var ens over hele landet, og at organisationen de sidste år ikke har haft problemer med samarbejdet med myndighederne .

Flere kilder, herunder de jødiske organisationer og den Israelske ambassade, anførte som eksempler på den ukrainske stats positive forhold til jøderne, at Ukraines tidligere præsident Leonid Kravtjuk deltog i mindehøjtideligheden ved Babij Jar i anledning af 50-årsdagen for nazisternes henrettelser

af 100.000 ukrainere, russere, sigøjnere og jøder⁷. Præsidenten bad ved den anledning jøderne om tilgivelse. Der blev også henvist til, at den ukrainske premierminister Victor Yushchenko deltog i den i januar 2000 afholdte internationale konference om Holocaust i Stockholm.

Flere kilder, herunder Helsinkikomiteen og advokatfirmaet Frishberg og Partners, mente dog, at om end der ikke findes statslig antisemitisme kan den enkelte offentligt ansatte og leder i statsadministrationen have sin egen private mening om etniciteter.

Ukrainian Conflict Resolution Association oplyste, at politiet generelt ikke begår overgreb mod jøder, men at organisationen ikke kan afvise, at enkelte jøder kan møde modstand hos enkelte politibetjente. Advokatfirmaet Frishberg & Partners oplyste, at der forekommer overgreb begået af politiet, men at baggrunden er personlig vinding og ikke antisemitisme, og tilføjede, at der forekommer lige så mange overgreb af andre nationaliteter som af jøder. Association of Jewish Organisations oplyste ligeledes, at overgreb kan finde sted, men at baggrunden er ganske individuel. Jewish Community of Odessa oplyste, at den indenfor de seneste år ikke har oplevet eksempler på fysiske overgreb og chikane fra politiets side mod jøder. Ifølge Helsinkikomiteen har der været enkelte tilfælde, hvor fængslede jøder er blevet verbalt angrebet af politiet.

Ukrainian Conflict Resolution Association oplyste, at de lavere rangerende politibetjente ofte er korrupte og bruger midler som pengeafpresning. Organisationen understregede dog, at korruptionen ikke er specifikt rettet mod jøder, men rammer alle grupper i befolkningen. Det sidstnævnte forhold blev bekræftet af Helsinkikomiteen. International Organisation of Human Rights oplyste, at man altid kan henvende sig til politiet, men at man ikke nødvendigvis kan stole på dem. De overholder ikke lovene, og de er ignorante og korrupte. Det gælder især de lavere rangerende politibetjente. Politiledelsen tager formelt afstand fra denne opførsel, men gør dog ikke noget effektivt for at forhindre det.

⁷ Der foreligger ingen nøjagtige angivelser af, hvormange jøder der blev henrettet. Ifølge dokumenter fra den tyske besættelsesmagt var antallet 33.771 personer. Dette tal anses dog for ikke at være korrekt, og andre beregninger angiver tal på mellem 60-98.000 jøder. (Jfr. Kniga Pamjati, Babij Jar, Kiev 1999)

9. Retssystem og retshåndhævelse

Der findes ifølge Advokatfirmaet Frishberg & Partners og Helsinkikomiteen ikke længere lovgivning, der indeholder diskriminerende elementer over for jøder, og Helsinkikomiteen tilføjede, at al lovgivning indeholdende antisemitisme blev ophævet, da Ukraine blev selvstændigt.

Frishberg & Partners gjorde rede for, at den ukrainske appelproces er en standardproces opbygget som andre europæiske domstole med et to-instans-princip.

Med hensyn til mulighed for retsforfølgelse af forfattere, journalister og udgivere af antisemitisk litteratur oplyste State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration, at der findes et ekspertudvalg under Informationsministeriet, der har bemyndigelse til at trække tidsskrifter tilbage, hvis de indeholder antisemitisme, der kan skade det jødiske mindretal.

Ukrainian Conflict Resolution Association oplyste, at der findes en paragraf i straffeloven, der kriminaliserer diskrimination af etniske grupper. Der drejer sig om § 66, hvorefter man kan ifalde ansvar for interetniske krænkelser.⁸ Organisationen tilføjede, at der kun er rejst tre sager efter denne paragraf indenfor de sidste 10 år, og at ingen af de anklagede blev dømt. Det er kun statsadvokaten der på eget initiativ kan rejse straffesag efter § 66. Det jødiske samfund kan kun udtrykke sin opponering. Det kan dog ifølge loven om massemedier lægge sag an på baggrund af en konkret artikel, hvorefter forfatteren eller udgiveren kan ifalde ansvar for publicering af materiale med etnisk forfølgelse som tema. Der er dog problemer med den juridiske fortolkning, der gør loven vanskelig at anvende i praksis, og det har givet anledning til kritik blandt de jødiske organisationer.

Helsinkikomiteen henviste til et eksempel, hvor en journalist skrev en artikel med antisemitisk indhold. Der blev anlagt klagesag mod ham ifølge § 66 i straffeloven. Domstolen afviste imidlertid klagen med den begrundelse, at journalisten ikke havde opfordret til fysisk vold, men udelukkende havde brugt verbale udtryk.

Association of Jewish Organisations mente, at lovgivningen i Ukraine er utilstrækkelig, idet forfattere eller udgivere ikke behøver at stå til ansvar for deres antisemitiske artikler. Sammenslutningen har anlagt en retssag, som skal begynde den 10. marts. Sagen drejer sig en avis, der har publiceret en artikel med antisemitisk indhold. I artiklen beskrives jøder som dårlige mennesker, og det påstås blandt andet, at hvis man dræber en jøde, vil man få tilgivelse for sine synder. Sammenslutningen følte sig sikker på, at den vil vinde denne sag, blandt andet fordi avisens målgruppe er børn.

⁸ Ifølge paragrafen, som lyder "Krænkelser af en borgers ligeberettigelse i relation til vedkommendes racemæssige eller nationale tilhørsforhold eller i forbindelse med vedkommendes religion" kan straffes med frihedsberøvelse op til tre år og i særlige tilfælde (som beskrives nærmere i teksten) op til 10 år. Den Ukrainske straffelov (Ugolovnyj Kodeks Ukrainy) 1997.

Med hensyn til muligheden for at klage over politiet oplyste advokatfirmaet Frishberg & Partners, at det er muligt at klage til politiet, men at det sjældent sker, da borgerne generelt er bange for politiet. En anden mulighed er at anlægge sag ved en domstol, hvilke alle har ret til efter lovgivningen. Dog er systemet meget bureaukratisk og ofte en stor økonomisk belastning for den sagsøgende.

Ukrainian Conflict Resolution Association bekræftede, at der kan klages skriftligt til politiet, og oplyste endvidere, at politiet er forpligtet til at registrere sådanne klager. Hvis en klage imidlertid ikke fører til et resultat, kan der klages skriftligt til det lokale statsadvokatur eller til en højere instans indenfor politiet. Organisationen anbefalede at kontakte en advokat, for sammen med denne at finde den bedste fremgangsmåde. I praksis, mente organisationen, vil konflikterne blive forsøgt løst uden om domstolene.

International Organisation of Human Rights oplyste, at ønsker en person at klage over politiet, kan der ske henvendelse til prokuratoren. Da dette dog ofte er udsigtsløst, kan der i stedet anlægges sag ved en domstol. Det er imidlertid omkostningsfyldt således, at en arbejdsløs med ringe økonomiske midler ofte er uden mulighed for at beskytte sine rettigheder.

Association of Jewish Organisations oplyste tillige, at myndighederne er tilbageholdende og nødt til vil gå ind i sager med klager over politiet, og indtil i dag er ingen sag afgjort af domstolene.

10. Ind- og udrejseforhold

En vestlig ambassade oplyste, at der ikke er problemer for ukrainske statsborgere, herunder jøder, med at udrejse af landet og eventuelt at genindrejse. Der er heller ingen problemer i forbindelse med udstedelse af dokumenter. Dette blev bekræftet af Associations of Jewish Organisations samt Den Israelske ambassade. (Jfr. bilag 5).

11. Liste over konsulterede personer

Association of Jewish Organisations (VAAD): Kuperberg, Igor, Vicepresident (Ombudsman of Jewish Community of Kiev), Yanover, Yana (Director – The Centre of Jewish Education in Ukraine), Zikhtman, Mara, Rozovskii, Naum, Kuryan, Irina and Mandler, Klara

Embassy of Israel: Official representative

Frishberg and Partners: Brown, Scott E. (Attorney at Law) and Kuchansky, Oleg (Attorney at Law)

Helsinki – 90 Ukrainian Committee: Dickij, Eugen A. (Executive director), Murashov, Iuri (Executive director)

Jewish Community of Odessa: Kutsejko, Mark, (Member of the Presidium of the Regional Committee of the Jewish Congres of Ukraine), Rabzi, Rosa (Secretary of the Chief Rabbin of Odessa)

Jewish Council of Ukraine: Levitas, Ilya M. (President)

Odessa Organisation of International Society for Human Rights: Denda, Valentine (President) (Organisationen er en lokal afdeling af International Society for Human Rights i Frankfurt, Tyskland.)

Royal Danish Embassy: Holch, Jens (Counsellor)

Royal Norgewian Embassy: Helseth, Anders (Ambassador), Mogstad, Oddvin (Attaché)

State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration: Datsenko, Andriy (Head of International Relations Department), Malynovska, Olena A. (Head of Department on Refugees and Migration), Troshchynskiy, Volodymyr P. (First Deputy Head)

Ukrainian Conflict Resolution Association: Girnyk, Andrij (President) (Organisationen blev stiftet i 1995 og registreret i 1996 som en All-Ukrainian sammenslutning. Organisationen forsker i etniske konflikter og i løsninger af sådanne, den organiserer konferencer og seminarer om løsning af konflikter.)

Western embassy: Official Representative

12. Bilag

Bilag 1: Kort over Ukraine

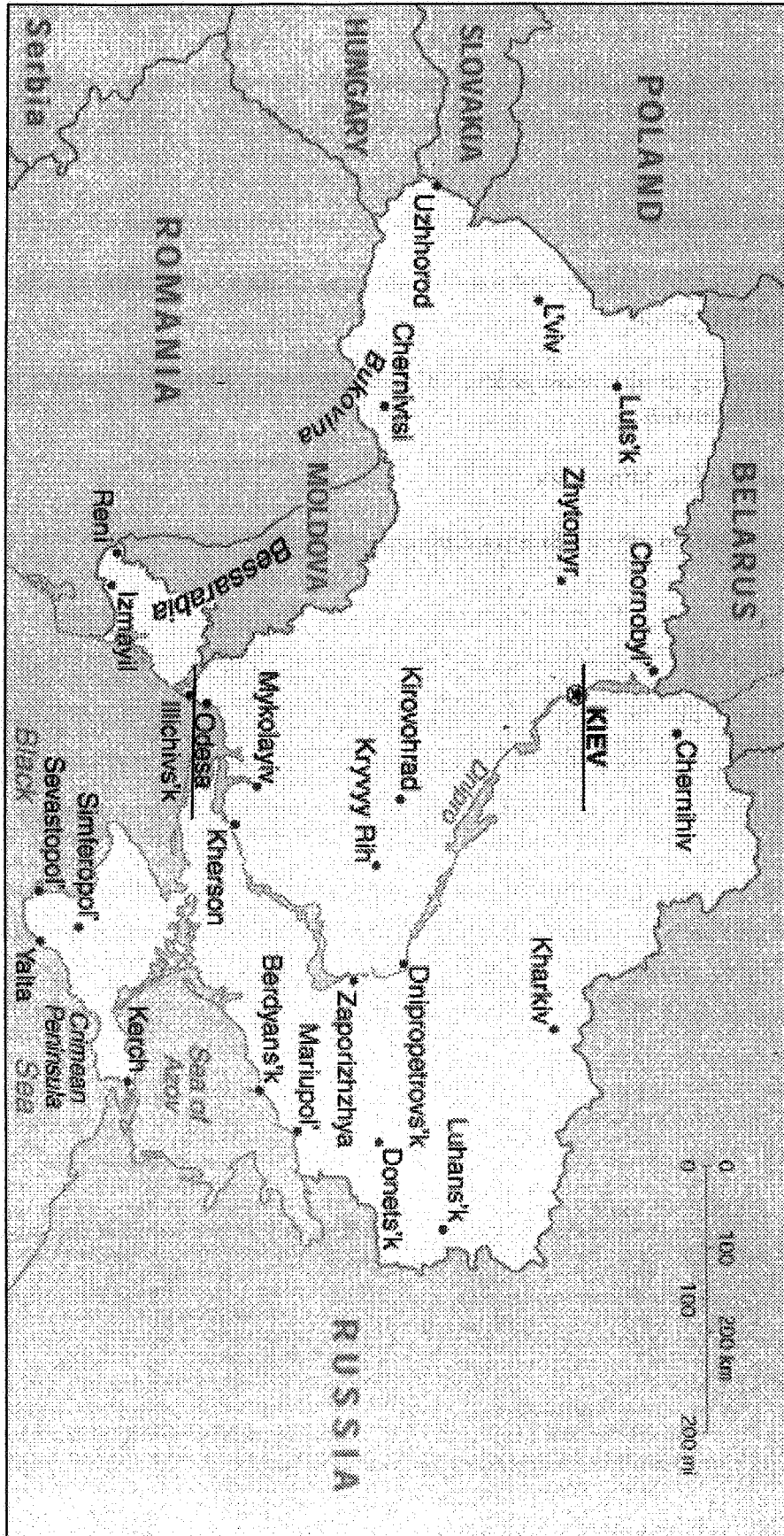
Bilag 2: Oversigt over den jødiske emigration udleveret af State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration

Bilag 3: Beskrivelse af de ukrainske jøders forhold, udleveret af State Committee of Ukraine for Nationalities and Migration

Bilag 4: Law on National Minorities

Bilag 5: Law on Exit/Entry Procedure for Citizens of Ukraine

Bilag 1

Bilag 2

Vedrørende udvandringen af jøder fra Ukraine til det såkaldte "gamle udland"

Den jødiske udvandring fra Ukraine øgedes kraftigt i 70-erne, da den sovjetiske regering under pres fra verdenssamfundet var nødsaget til at lette på udvandringsstoppet. Mens der for hele perioden efter afslutningen af Anden Verdenskrig udrejste kun lidt over 2.000 mennesker til Israel fra Ukraine, så udrejste der i 70-erne næsten 81 tusinde, herunder 2/3 af dem i 1975-1979. I forbindelse med udvandringen og de heraf fremkaldte uheldige demografiske tendenser i perioden mellem folketællingerne 1970 og 1979, skrumpede det jødiske mindretals størrelse i Ukraine ind med 150.000 eller 18,3%.

I perestrojka-årene i forbindelse med den frembrusende demokratisering af visumreglerne skete der en betydelig udbredelse af muligheden for udvandring på grundlag af familiesammenføring. I og med, at det i overvejende grad var repræsentanter for de etniske mindretal, der havde slægtninge i udlandet, og mens Israel indskærpede immigrationen, var den periodes udvandrere fra Ukraine af etnisk tilhørsforhold fortrinsvis jøder og deres familiemedlemmer. I 1987 fik 3,7 tusind mennesker udrejsetilladelse til Israel, i 1988 — 14 tusind, 1989 — 45,7 tusind. Andelen af borgere af jødisk nationalitet i Ukraine efter folketællingen mindskedes i 1989, sammenlignet med resultaterne af folketællingen 1979, med 23,1 %. Største udrejse til Israel var i 1990, da der blev udstedt næsten 90 tusind udvandringstilladelser til pågældende land.

Efter 1991 skrumpede udvandringens samlede omfang fra Ukraine betydeligt ind, hvilket uomtvisteligt havde at gøre med folks håb om en forbedret tilværelse i eget land, da landet havde erklæret sig uafhængigt.¹ Udreisen til Israel svandt også ind. Samtidigt tiltog udvandringen til USA og Tyskland. Hermed aftog Israels andel af Ukrainers udvandreres bestemmelseslande varigt og blev omkring en tredjedel, mens USA's og Tysklands andele steg — til disse to lande satte hen mod halvdelen af udvandrerne fra Ukraine deres kurs hen mod. Netop hertil omorienterede ligeledes en del af de jødiske udvandrere sig.

Den statslige statistik gav sig først til at registrere udvandrerens nationale sammensætning så sent som i 1993. I dette år udgjorde jøderne 46% af udvandrerne, ukrainerne 20%, russerne — 13%. Blandt de jødiske udvandrere satte 47% kursen mod Israel, mens 54% rejste til USA og Tyskland.

I de efterfølgende år kunne tendensen med en mindskelse af jødernes volumen blandt alle udvandrere fra Ukraine fortsat iagttages, og samme gjorde sig også gældende for jødernes volumen blandt udvandrerne til Israel. Således udgjorde jøderne i 1995 i alt 41,2 % af alle udvandrere, 37% i 1996, 36% i 1998. Blandt dem, som udrejste fra Ukraine til Israel, udgjorde jøderne 57% i 1995, 50% i 1996 og blot 31% i 1998. Det overvejende flertal af udvandrere, som udrejste til Israel i 1998, udgjordes af ukrainere og russere.

¹ Ukraine erklærede sig selvstændigt i efteråret 1991 som følge af Sovjetunionens opløsning. Oversætterens anmærkning.

Heraf kan man drage slutningen, at udvandringen fra Ukraine gradvist har mistet den etniske farvning. Derudover er dens sociale og politiske årsager udskiftet med årsager af økonomisk karakter.

Udvandringen til Israel fra Ukraine i årene 1989-98

År	1989-1992 ifølge ukrainske pasudstedende myndigheder under politiet (antal udstedte rejsehjemmelser), 1993-1998 ifølge oplysninger fra Statens Statistiske Komite om den faktiske udrejse	Ifølge Israels Absorbtiionsministerium
1989	45710	3575
1990	87823	58936
1991	48528	39768
1992	13731	13149
1993	13918	12833
1994	21652	22733
1995	21006	23556
1996	20358	23447
1997	20753	24106
1998	18158	20083
I ALT	311637	242187*

* Tilstrømningen fra Ukraine udgjorde 32% af alle ankomne fra udlandet.

En sammenligning af de ukrainske oplysninger om udrejse til Israel og de israelske oplysninger om modtagelse af indvandrere fra Ukraine viser, at de ukrainske statsborgere, som udrejste fra landet i mange tilfælde alene erklærede Israel som deres bestemmelsesland, mens de i virkeligheden ikke satte kursen dertil. D. v. s. tilbøjeligheden til at udrejse til Israel i en tid med begrænsninger af udvandring var en nødudgang, som personer af jødisk nationalitet og deres familiemedlemmer (både de ægte og de fiktive) kunne udnytte til udrejse af landet. Efter 1993 iagttages en omvendt proportion: antallet af personer, som udrejste til Israel, er efter de ukrainske oplysninger mindre, end antallet af udrejsende fra Ukraine, der blev modtaget i Israel. Til dels er det muligt, at det er et resultat af re-immigration, i og med at der til Israel rejste tidligere ukrainske statsborgere, som ikke kunne slå sig ned i andre stater som følge af, at der i samme periode i Vesten blev indført skarpe begrænsninger for indvandring. Det er muligt at antage, at de fortrinsvis hørte til den jødiske etnos.

Bilag 3

MEMORANDUM

om det jødiske nationale mindretals situation i Ukraine

Jøderne i Ukraine udgjorde i henhold til 1989-folketællingen 486,3 tusind (omkring 1% af befolkningen). De er overvejende (482,2 tusind) bosat i byerne, mens der i landsbyerne er lidt over 4,1 tusind mennesker.

Flest af dem boede i byen Kiev² — 100,6 tusind (20,7 % af den samlede mængde jøder i Ukraine), i Odessa oblast' — 69,1 tusind (14,2 %), Dnjepropetrovsk oblast' — 50,1 tusind (10,3%), Kharkov oblast' — 48,9 tusind (10,1 %).

Sin nationalitets modersmål beherskede 34,6 tusind (7,1 %), mens russisk taltes af 440,7 tusind (90,6%). Af 1000 jøder i alderen 15 år og derover har 358 personer videregående uddannelse, 245 har kortere eller mellemlange uddannelser, mens 193 har grundskole.

Der åbnes skoler i jødisk sprog for begyndere. I henhold til statens program for genrejsning og udvikling af Ukraines nationale mindretals uddannelse virker der frem til år 2000 fem skoler i jødisk sprog for begyndere og 63 søndagsskoler. I skolerne i oblasterne Vinnitsa, éitomir, Lvov, Odessa, »erkassk og Kiev fungerer der 12 jødiske begynderklasser. Her i landet er der 10 jødiske børnehaver, i Kiev alene er der 4 grupper (60 børn) i børnehaverne.

I skolerne nr. 128 og 299 i Kiev by læres der fra 1. til 11. klasse hebræisk samt det jødiske folks historie og traditioner, i skole nr. 128 generelt til 12. klasse, i skole nr. 299 til 20.

I de sidste fem år har det Internationale Solomonov Universitet virket i Kiev, fordelt på otte fakulteter, hvor der studerer hen mod 900 studerende. Institutet for jødisk materiel kultur i Ukraine har opstartet sin aktivitet. Der findes et kontor for jødisk historie og kultur som et videnskabeligt afsnit under Institutet for politisk og etnonational forskning under Ukraines NAN³.

Jødisk kultur udbredes af 4 teatre i Kiev: återp, Mazel Tov, Det Jødiske Kammerteater og børneteateret Banim-Banot, samt 20 folkloristiske og etnografiske amatørgrupper og populærmusikalske grupper.

På det Centrale Videnskabelige V. Vernadskij-Bibliotek under Ukraines NAN, hvor der er samlet titusinder af jødiske bøger og tidsskrifter, fungerer der en jødisk afdeling.

I Ukraine findes der et bredt netværk af jødiske foreninger. De største af dem — Associationen af Ukraines jødiske Organisationer og Samfund samt Ukraines Jødiske Råd — nyder status af al-ukrainske og indgår i Rådet for al-ukrainske civile sammenslutninger af nationale mindretal under Ukraines Statskomite for nationaliteterne og migrationen.

Associationen af Ukraines Jødiske Organisationer og Samfund (under ledelse af Josyp Zizels), forener 205 organisationer fra 80 byer i Ukraine, herunder 47 religiøse samfund, 17

² Der bruges traditionel danske betegnelser for ukrainske stednavne, d. v. s. efter russisk mønster, i stedet for moderne ukrainske. Oversætterens anmærkning.

³ NAN kan måske være en forkortelse for *Naukova Akademiya Nacional'nostej* — "Nationaliteternes Videnskaberens Akademi. Oversætterens anmærkning.

ungdomsorganisationer, 16 lokale bysamfund, 22 uddannelsesstrukturer, 4 avisredaktioner, 85 kulturelle organisationer, 2 selvstændige biblioteker, 2 jødiske kvindeorganisationer, 4 associationer for ghetto- og koncentrationslejrfanger, 2 Jihud Amorim, 3 lokale stiftelser til bistand for jøder, 3 Makkabi-idrætsforeninger og ligeledes 5 associerede organisationsmedlemmer.

Associationen af Jødiske Organisationer og Samfund samarbejder i mange programmer med hoshørende ministerier og myndigheder, realiserer en række programmer og projekter, herunder Uddannelse, Barmhjertighed, Judaika, Verdens Retskafne, Bevarelse af kulturarven, uddannelse af ledere af de national-kulturelle sammenslutninger, ungdoms-, kultur- og kunstprogrammer. Til bistand for koordinationscenteret Barmhjertigheder der en patronat- og socialtjeneste. Inden for rammerne af kulturprogrammet er der dannet sammenslutninger af jødiske musik- og teatergrupper KINOR (over 60 kunstnerkollektiver), og der afvikles gæsteoptrædener i de ukrainske byer. Hvert år gennemføres "Atikva", den al-ukrainske festival for jødisk kunst. Der er lavet tre serier af biograf-tegnefilmen "Alef-Bet", som er blevet et godt middel til at lære hebræisk.

Judaika-programmet sammensættes af 20 projekter inden for arkivering, sociologi, publicistik og folkeoplysning.

På Associationens initiativ er der afholdt et seminar med titlen "Jødisk civilisation og jødisk tænkning", en konference om jødisk uddannelse, en videnskabelige konference under titlen "Jødisk historie og kultur i Mellem- og Østeuropa" og den internationale konference "Social beskyttelse af Ukraines nationale samfund".

Ukraines Jødiske Råd blev indstiftet den 20. oktober 1992 på den første jødiske kongres og registreret på Ukraines Justitsministerium den 26. januar 1993. Rådet er en organisation, der forener og repræsenterer Ukraines jøder og jødiske national-kulturelle selskaber på forskellige planer. Det Jødiske Råd er dannet med formålet for øje at udvikle de nationale og kulturelle værdier og til forsvar for jødernes sociale interesser i Ukraine. Den har sine repræsentanter i alle Ukraines oblaster. Ukraines Jødiske Råd og Foreningen for Ukraines Jødiske Kultur er medlemmer af Den Europæiske Jødiske Kongres og Det Europæiske Råd af Jødiske Samfund.

Ukraines Jødiske Råd og Foreningen for Ukraines Jødiske Kultur udfører et program til forevigelse af mindet om nazismens ofre. Til det formål er der ved Rådet lavet Mindestiftelsen om Babij Jar og Mindestiftelsen for Nazismens Ofre, der virker for fastholdelse af mindet om jøderne, der omkom i Ukraines byer. Der er fremstillet et register over stederne for massehenrettelser; det udgør 632. På Rådets forslag er der af offentlige institutioner i Ukraines mange byer opført mindesmærker for de jøder, som omkom under besættelsen af Ukraine. Over 2000 ukrainske borgere har i de fem år, der er gået siden Stiftelsens grundlæggelse, modtaget betegnelsen "Ukraines Retskafne". Under støtte fra den Internationale Jødiske Organisation Joint af Ukraines Jødiske Råd åbnet centeret "Jøders

helt mod og holocaust under Anden Verdenskrig". På stats- og regeringsniveau værdsættes mindet om nazismens ofre ved Babij Jar højt.

Derudover er der under deltagelse af Rådet for Ukraines Jødiske Foreninger i Kiev afholdt seminaret "Jiddisch und Jiddischkeit", der var tilegnet problemstilling ved sproget jiddisch og under Komiteens støtte har der været gennemført dels rundbordssamtaler om "Bevarelse af jiddisch og den jødiske kulturs nuværende tilstand i Ukraine", dels en række andre arrangementer rettet mod genrejsning af den jødiske kultur i Ukraine.

I Ukraine udgives og distribueres der aviser for de jødiske organisationer og selskaber i Ukraine — sektionen Jødiske Nyheder⁴ til det ukrainske parlament Rada-ens avis Ukraines Stemme⁵, Associationen af jødiske organisationer og samfunds avis Khadaöot ("Nyheder"). Den Jødiske Folkeavis (i Kiev) — "Genrejsning -91"⁶, det jødiske kultur- og oplysningsforbund äolom-Aleikhems avis "Einigkeit. Jednannja. Jedinenie".⁷

I Ukraine udkommer der hen ved 20 jødiske aviser og tidsskrifter med et oplag på over 50.000 eksemplarer.

Der udføres foranstaltninger til bevarelse og istandsættelse af jødernes historiske og kulturelle mindesmærker i Ukraine.

I 1997 dannedes Ukraines Jødiske Stiftelse, hvis hovedformål er at tiltrække ungdommen til at arbejde for de national-kulturelle foreninger og for en genrejsning af den nationale kultur.

På Stiftelsens initiativ blev der i oktober 1998 i byen Luts'ko ved finansiel støtte af Ukraines Statskomite for Nationaliteternes og Migrationens anliggender for tredje gang afholdt AI-Ukrainsk Festival for Jødisk kunst "äolom, Ukraina", organiseret en konference med titlen "Den jødiske og kristne etisk bidrag til verdenscivilisationen" og afholdt den jødiske bogfestival og udstilling "Bogens folk i bøgernes verden".

Den specialiserede chefredaktion for litteratur på Ukraines nationale mindretals sprog udgiver bøger på jødisk sprog. I den seneste tid er der udkommet bøger af de jødiske forfattere Grigorij Poljanker, Oleksander Lizen' og andre, håndbøger i jødisk sprog og litteratur samt en jiddisch-ukrainsk ordbog. Der foreligger planer om udgivelse af Ukraines forfatning på hebræisk.

I 1998 blev der på statsplan afholdt 85-året for den fremragende foregangsmand for jødisk kultur, chefredaktøren for avisen Tschernowitzer Blätter, forfatteren Josyp Burg, og i februar 1999 blev der på statsplan afholdt Jødiske Kulturdage til minde om 140-årsdagen for äolom-Aleikhems fødsels. I efteråret 1999 afholdtes "Vandrestjerner" — den internationale festival for teaterkunst, tilegnet samme dag.

⁴ "Jødiske Nyheder" — *Jevrejskie Vesty*.

⁵ "Ukraines Stemme" — *Holos Ukraïny*.

⁶ "Genrejsning" — *Vozroüdeninye -91*.

⁷ Tre ord for den samme ting, nemlig "enighed" på hh. t. jiddisch, ukrainsk og russisk.

På det Nationale Teleselskabs Kanal 2 har der i fem år gået det jødiske fjernsynsprogram Jakhad ("Sammen"). Der udsendes jødiske radioprogrammer i Lvov, »ernovtsi⁸ og andre ukrainske byer.

I de seneste to år er der af Statskomiteen for nationaliteterne og migrationen tildelt 10 tusind grn. til støtte for kulturelle og undervisningsmæssige arrangementer i Ukraines jødiske foreninger.

Problemerne med Ukraines jøders kulturelle og uddannelsesmæssige behov er kommet til udtryk i De komplekse arrangementer for alsidig udvikling af Ukraines nationale mindretalskultur i perioden frem til 2001 og stadfæstet af Ukraines Ministerråds bekendtgørelse nr. 299 af 1. marts 1999.

⁸ Også kaldet Tschernowitz.

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

Bilag 4

LAW ON NATIONAL MINORITIES

The Supreme Rada of Ukraine, proceeding from the vital interests of Ukrainian nation and all nationalities in the course of building up the independent democratic state, recognizing integrity of human rights and the rights of nationalities, striving to realize the Declaration of the Rights of the Nationalities of Ukraine, adopts this Law in order to guarantee the right of free development to the national minorities

Article 1. Ukraine guarantees equal political, social, economic and cultural rights and freedoms to the citizens of the Republic regardless of their national background, supports the development of self consciousness and self expression.

All citizens of Ukraine enjoy the protection of the state on an equal footing.

While ensuring the rights of persons who belong to the national minorities, the state proceeds from the fact that all of them are an integrate part of the generally recognized human rights.

Article 2. The citizens of Ukraine of all nationalities are obligated to observe the Constitution and the laws of Ukraine, to protect its state sovereignty and territorial integrity, to respect the languages, cultures, traditions, customs, religious distinctiveness of Ukrainian people and all national minorities.

Article 3. The national minorities are the groups of the citizens of Ukraine, who are not Ukrainians by the nationality, express the feeling of national self-consciousness and unity between each other.

Article 4. Relations which arise in the process of realization by the citizens of Ukraine of their rights and freedoms connected with their belonging to the national minorities are regulated by the Constitution of Ukraine, the present Law, other legislative acts adopted on their basis as well as by the international agreements of Ukraine.

Article 5. The regular commissions on the issues of relations between the nationalities shall function at the Supreme Rada of Ukraine, and in case of necessity at the local Radas of people's deputies. The corresponding structural subdivisions can be organized at the local bodies of the state executive power.

Consultative bodies made of the representatives of the national minorities can be formed and function on public principles within the local Radas of people's deputies. The procedure of forming these bodies is defined by the corresponding Radas of people's deputies.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

-- 30 --

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

The central body of the state executive power in the field of relations between nationalities is the Ministry for the Affairs of Nationalities of Ukraine. The Rada of the representatives of the public organizations of the national minorities of Ukraine shall function as a consultative body within the Ministry.

Article 6. The state guarantees to all national minorities the rights to national cultural autonomy: using of the native language and gaining education on it or learning the native language at the state educational institutions or through the national cultural associations, development of national cultural traditions, using national symbols, celebration of national holidays, professing of their religion, satisfying the needs in literature, art, mass media, forming national cultural and educational institutions and any other activities which do not violate extant legislation.

The monuments of history and culture of the national minorities are protected by the law.

Article 7. The state shall undertake the measures to train the pedagogical, cultural educational and other national staff through the network of educational establishments. The state bodies, on the basis of interstate treaties, shall promote the national minorities in training the specialists in other countries.

Article 8. The language of the national minority can be used in addition to the state Ukrainian language in the activities of the state bodies, public organizations as well as enterprises, establishments and organizations located in the regions where this national minority makes the majority of the population.

Article 9. The citizens of Ukraine who belong to the national minorities have the right to be correspondingly elected or nominated on an equal footing to any posts at the bodies of legislative, executive and judicial power, local and regional self government, in the army, at the enterprises, establishments and organizations.

Article 10. The state guarantees to the national minorities the right to protect the living environment in the places of their historic and present settling. The issues on the return of the representatives of deported peoples to the territory of Ukraine are resolved by the corresponding legislative acts and treaties between Ukraine and other countries.

Article 11. The citizens of Ukraine have the right to freely choose and renew the nationality.

Forcing the citizens, in any form, to refuse their nationality is not allowed.

Article 12. Each citizen of Ukraine has the right to national surname, name and patronymic.

The citizens have the right, in the established order, to renew their national surname, name and patronymic.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDIUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

The citizens who, in their national tradition, do not have the custom to fix the patronymic have the right to write down in the passport the name and surname only, the names of their mothers and fathers being written down in the birth certificate.

Article 13. The citizens who belong to the national minorities are free to choose the amount and forms of realization of rights which are given to them by the valid legislation and to realize them personally as well as through corresponding state bodies and public organizations being created.

Participation or non participation of the citizen of Ukraine who belongs to the national minority in the public organization of the national minority cannot be the basis to limitation of his rights.

Article 14. The state bodies shall promote the activities of national public organizations which act in accordance with the valid legislation.

The national public organizations have the right to nominate their candidates in deputies at the elections of the bodies of the state power in accordance with the Constitution of Ukraine, laws on the elections of the people's deputies of Ukraine and the deputies of the local Radas of people's deputies.

Article 15. The citizens who belong to the national minorities, the national public organizations have the right, in accordance with the procedure established in Ukraine, to freely establish and maintain the contacts with the persons of their nationality and their public organizations outside Ukraine, to receive the aid from them in order to satisfy language, cultural, spiritual needs, to participate in the activities of the international non governmental organizations.

Article 16. The special assignments for the development of the national minorities are envisaged in the state budget of Ukraine.

Article 17. Ukraine promotes the development of the international cooperation aimed at ensuring and protecting the rights and interests of the national minorities, in particular, by means of concluding and realizing multilateral and bilateral agreements in this field

Article 18. Any direct or indirect limitation of the rights and freedoms of the citizens by the national characteristics is prohibited and punished by the law.

- unofficial translation -

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

Article 19. In case an international agreement, which Ukraine is a party to, envisages rules other than those envisaged by the law of Ukraine "On the National Minorities in Ukraine", the rules of the international agreement shall be applied.

President of Ukraine

L. Kravchuk

Kyiv
25 June 1992

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

-- 33 --

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

Bilag 5

LAW ON EXIT/ENTRY PROCEDURE FOR CITIZENS OF UKRAINE

This law regulates the procedure allowing citizens of Ukraine to realize their right to exit from and enter Ukraine, and the procedure of preparing documents for foreign visits, determines the cases of temporary restrictions on citizen rights to exit from Ukraine and establishes the procedure of dispute settlement in this sphere.

Article 1. Right of Citizens of Ukraine to Exit from Ukraine and to Enter Ukraine

A citizen of Ukraine has a right to exit from Ukraine, except of the cases provided by this Law, and to enter Ukraine.

The citizens of Ukraine who applied for exit from Ukraine are a subject to all regulations of the current legislation. They use all the rights and perform duties established by law. The citizens of Ukraine are guaranteed to have on its territory the property, valuables, securities and other values, that belong to them as a private property, preserved. Any restriction of their civil, political, social, economic and other rights is not perpetrated.

The procedure of entry to a foreign state is regulated by the legislation of the appropriate country.

There does not exist a basis for a citizen of Ukraine to be restricted in his right to enter Ukraine

Article 2. Documents of Citizens of Ukraine Proving Their Right to Exit from Ukraine and To Enter Ukraine

The documents which guarantee a right to exit from Ukraine and to enter Ukraine and identify the person as a citizen of Ukraine during his sojourn beyond Ukraine's boundaries are:

passport of a citizen of Ukraine for foreign visits; traveling document of a child; diplomatic passport; official passport; identification card of a salesman.

The regulation on the above mentioned documents are confirmed in the established procedure. These documents are a property of Ukraine and, provided they are appropriately legalized, are valid for exit from Ukraine to all states of the world. In the case that the documents indicated in the first part of this article were lost the document which gives a right to enter Ukraine is an identification of a person returning to Ukraine issued by the diplomatic representatives or consular institutions of Ukraine abroad. The regulation about this kind of an identification is confirmed by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

-- 34 --

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

In the cases provided by the international agreements of Ukraine, instead of documents mentioned in the first part of this article there may be used other documents for exit.

Article 3. The Procedure for Crossing the State Frontier of Ukraine by the Citizens of Ukraine

The crossing the state frontier of Ukraine by the citizens of Ukraine is executed at the checkpoints of the state frontier of Ukraine after they present one of the documents mentioned in Article 2 of this Law.

The rules of crossing the state frontier by the citizens of Ukraine are established by the Cabinet of Ministers of Ukraine according to this Law and other laws of Ukraine

Article 4. The Procedure for Legalization of Documents for Exit from Ukraine Abroad by the Citizens of Ukraine

1. The legalization of passport of the citizens of Ukraine for foreign visits is conducted:

for citizens of Ukraine who live in Ukraine on the permanent basis and reached the age of 18, on the basis of their personal application for receiving a passport or on the basis of application of their legal representatives to the organs of the Interiors according to their residence. In exceptional cases on requirement of the state to which the exit is performed, or on requirement of the international organization for purpose of visiting the events due to which the exit is performed, the passport may be legalized for a citizen before he reaches the age of 18;

for citizens of Ukraine who live in Ukraine on the permanent basis and reached the age of 16, on the basis of their personal application for receiving a passport or on the basis of application of their legal representatives to diplomatic representatives and consular institutions of Ukraine abroad.

The persons who apply for receiving a passport inform about their personal data, information about their family situation and presence of minor children and dependents, on the absence of circumstances that restrict, according to this Law, a right to exit from Ukraine abroad.

The passport of a citizen of Ukraine for exit from Ukraine abroad is made for a period of up to ten years with possibility of prolongation for the same term.

The prolongation of the passport validity term is conducted according to the procedure established for legalization of its issue.

For the issue and prolongation of the passport validity term there is charged a stamp duty in Ukraine and a consular duty abroad.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

2. The legalization of a traveling document of a child is conducted on the basis of the notarized application of the parents or legal representatives of the parents or children in the case when the minor children are to exit independently.

The application presents information on the child and on the absence of circumstances that restrict, according to this Law, a right to exit abroad (only for children of age from 14 to 18).

On the absence of consent of one of the parents the exit abroad of a minor citizen of Ukraine may be allowed on the basis of the court decision.

The citizens of Ukraine who live in Ukraine on the permanent basis receive a traveling document of a child which is to be issued by the organs of the Interiors at the citizens' place of residence, and those living abroad receive a traveling document of a child which is to be issued by the diplomatic and consular institutions of Ukraine.

The traveling document of a child is legalized for a term of three years or for a term of up to the age of 18.

Exit from Ukraine for a permanent residence of children of age from 14 to 18 may be conducted only after their consent has been legalized in written and notarized.

There is no stamp duty or a consular duty charged for the issue of the traveling document of a child.

3. The legalization of diplomatic or official passport for a citizen of Ukraine is conducted by the Consular Service of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine in the established order.

There is no stamp duty or a consular duty charged for the issue of the diplomatic or official passport.

4. The legalization of identification card for a sailor is conducted in the order established by the legislation.

There is no stamp duty for the issue of the identification card of a sailor.

Article 5. Term and Procedure for Consideration of Application Forms on Legalization of Passport of the Citizen of Ukraine For Exit from Ukraine Abroad and of a Traveling Document of a Child

The application form of a citizen of Ukraine or of their legal representatives on legalization of a passport of the citizen of Ukraine for exit abroad and a traveling document of a child (hereinafter as passport) are considered for not more than three months commencing from the date of application, and in event that the travel is connected with immediate treatment of the person exiting abroad, with exit of the person who accompanies the seriously ill, or with death of the relative who has lived abroad - during three working days.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

In the case of the grounded rejection of issuing a passport to the citizen of Ukraine, the reasons of the decision are brought to the notice of the declarant in a written form.

The repeated application may be accepted for consideration not earlier than six months after the final decision made on rejection of the passport issue. In this event there are taken for consideration the materials, which were applied earlier, provided the given data remained without change.

Article 6. Reasons for Temporary Restrictions of the Right to Exit from Ukraine Abroad for Citizens of Ukraine

A citizen of Ukraine may be temporarily rejected in the issue of a passport in the following cases

- 1) the person is acquainted with information which is the state secret, until the termination of the term established by Article 12 of this Law;
- 2) there exist unregulated alimentary, contract or other nonperformed obligations, until the obligations are performed, or the dispute is settled on the mutual agreement in the cases provided by the law, or the obligations are provided by a mortgage, unless none other is provided by the international agreements of Ukraine;
- 3) there has been started a criminal case against this person, until termination of conduct of the case;
- 4) the person is convicted for a crime commitment, until the person underwent the penalty or dismissal from the penalty;
- 5) the person avoids performing the obligations placed on him by the court decision, until the obligations are performed;
- 6) the person deliberately provided untrue information about himself, until the reasons and effects of the untrue informing were identified;
- 7) the person undergoes conscription for a definite military service term, until the question on the conscription delay is settled;
- 8) the person was called to appear before a court, until termination of conduct of the case;
- 9) the person is avowed by the court sentence as an especially dangerous incorrigible offender or is under administrative supervision of militia (police), until the sentence is lifted or supervision is suspended.

The citizen of Ukraine who has a passport may receive a temporary refusal in exiting abroad in cases provided by points 1,9 of the first part of this article.

In cases when there exist circumstances that restrict the right to exit abroad according to the point 1 of the first part of this article, the citizen of Ukraine, who has a passport, should submit his passport into the charge of the organs of the Interiors at the place of his residence in a month term after the circumstances occurred. In event that there exist a sufficient basis the

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

passport preserved by the organs of the Interiors is to be returned in the 10-days term from the time of application made by the citizen or his legal representatives.

The passport may be temporarily withheld or withdrawn in the cases provided by points 1,9 of the first part of this article, or in the case of using the passport for commitment of crime, or identifying a counterfeit in the passport, and also in the cases when the citizenship of Ukraine was suspended. The temporary detention or deletion of the passport in such cases is conducted by a court, organs of public prosecutor's office, of the interiors, of the security service, of the frontier forces, by military commissariat and consular service of Ukraine.

Provided the passport which had been temporarily withheld was returned to the citizen of Ukraine within the period of passport validity, the stamp duty is not levied.

Article 7. The Rules of Legalization and Issue of Passports, of Their Temporary Detention and Deletion

The rules of legalization and issue of passports, of their temporary detention and deletion are determined, according to this Law, by the Cabinet of Ministers of Ukraine and are a subject to publication.

Article 8. The Procedure of Dispute Settlement

The refusal to legalize passport or prolong its validity term, or temporary passport detention or its deletion may be appealed by the citizen to the court at the place of his residence.

In the case when the citizen of Ukraine was refused to exit abroad on the basis of reasons provided by points 1, 2 and 6,8 of the first part of Article 6 of this Law, he can appeal against this action according to the court procedure at the place of his residence.

The refusal to allow exit from Ukraine on the basis of reasons provided by points 3 5 and 9 of the first part of Article 6 of this Law is not a subject to appeal.

Article 9. Restrictions to Exit from Ukraine in Respect of Citizens' Safety

In the event when in any foreign country there appears an extraordinary situation that makes the creation of safe conditions for the citizens of Ukraine impossible, the Cabinet of Ministers of Ukraine makes a decision on a special procedure for citizens of Ukraine to exit from Ukraine to this country. The decision and information on this are brought to the notice of the citizens who intend to exit from Ukraine to this country.

The citizens of Ukraine, who intend to exit from Ukraine to the state in respect of which there was made a decision on the restriction of the exit, and who have entry visa for this country, if none other is provided by the international agreements of Ukraine, should be forewarned about the impossibility of Ukraine to guarantee a required safety to a citizen in regard to the extraordinary situation. This warning is not a prohibition to exit.

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

-- 38 --

COMPENDIUM OF UKRAINIAN LEGISLATION &
OFFICIAL DOCUMENTS ON MIGRATION

To create conditions that would guarantee compensation for expenses made by a citizen of Ukraine which are related to the extraordinary situation during his sojourn abroad, the citizen of Ukraine should insure himself.

Article 10. Exit from Ukraine of Disabled Persons

The citizens of Ukraine considered by a court as disabled may be allowed to exit from Ukraine on the basis of the notarized application of their legal representatives or according to the court decision

Article 11. Exit from Ukraine of Servicemen

The servicemen may exit from Ukraine on common basis.

Article 12. Exit from Ukraine of Citizens Who Are Acquainted with Information Which Is a State Secret

Citizens who are acquainted with information which is a state secret of Ukraine may be refused in their exit from Ukraine abroad in cases provided by the Law of Ukraine "On the State Secret".

The restrictions should be brought to the notice of citizens by the owner or a representative of this organ, by a leader of the training institution, by commanders of the military unit at the time of their applying for a job (studies) or enrollment for a military service, related to admittance to the information that is a state secret.

Article 13 Application of International Agreements

Provided an international agreement of Ukraine establishes other rules than those provided by this Law, there should be applied the rules of the international agreement.

President of Ukraine

L. Kravchuk

Kyiv
21 January 1994
No. 3857 XII

-- unofficial translation --

COUNCIL OF ADVISORS TO THE PRESIDUM OF THE PARLIAMENT OF UKRAINE
MIGRATION PROBLEMS RESEARCH CENTER

-- 39 --

Udlændingestyrelsen

**Ryesgade 53
2100 København Ø**

**Telefon 35 36 66 00
Fax 35 36 19 16**

